

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ઈન્ડિયન બેંક

વિરુદ્ધ

ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર, કેમીન્સ એક્સપોર્ટ્સ (પી) લિમિટેડ અને અન્ય

મે ૮, ૧૯૯૮

[બી.એન. કિરપાલ અને એસ.એસ. મોહમ્મદ ક્વાદરી, ન્યાયમૂર્તિઓ]

કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬:

કલમો ૧૨૫ અને ૪૪૬-મોરગેજના માધ્યમથી કંપનીની અસ્કયામત પર હિત (ચાર્જ) ઊભું કરવું-આવા હિતની નોંધણી ન કરાવવી-તેની અસર-બેંક દ્વારા ધીરવામાં આવેલ લોન કે જે દેવાદાર કંપનીના ટાઈટલ ડીઝ્સ બેંક પાસે જમા કરાવીને સમન્યાયી મોરગેજ દ્વારા સુરક્ષિત કરવામાં આવી હતી-દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ વાઈનિંગ અપની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી અને કંપની કોર્ટ દ્વારા વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો-બેંકે લિક્વિડેશનમાં

ગયેલી દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ દાવો દાખલ કરવા માટે મંજૂરી મેળવવા કંપની કોર્ટ સમક્ષ અરજી કરી અને તે મંજૂર કરવામાં આવી-પ્રાથમિક ડિક્રી પસાર કરવામાં આવી-ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા સદર ડિક્રી સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી-ડિક્રી સામે અપીલ દાખલ કરવાની મર્યાદા પૂરી થયા પછી, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે કંપની જજ સમક્ષ એવી અરજી કરી કે કલમ ૧૨૫ હેઠળ, હિતની નોંધણી થયેલ ન હોવાથી, ડિક્રી શૂન્ય (વોઈડ) હતી-પ્રાથમિક ડિક્રીમાં કંપની દ્વારા ડિક્રીની રકમ જમા કરાવવા માટે ચોક્કસ તારીખ નક્કી કરવામાં આવી હતી અને કસૂર થવાના કિસ્સામાં બેંક અંતિમ ડિક્રી પસાર કરવા અને મોરગેજ રાખેલી મિલકતના વેચાણ દ્વારા ડિક્રીની રકમ વસૂલ કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટમાં અરજી કરવા હકદાર બનશે-કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરાયેલી તારીખની અંદર ડિક્રીની રકમ જમા કરાવવામાં ન આવી-કોર્ટે ઠેરવેલ કે: જો ડિક્રીના અર્થઘટન પરથી કોર્ટને માલૂમ પડે કે બિન-નોંધાયેલ હિત જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું, તો કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે અને જો, બીજી તરફ, ડિક્રી દ્વારા બિન-નોંધાયેલ હિત સમાપ્ત થઈ ગયું હોય, તો કલમ ૧૨૫ લાગુ થશે નહીં અને જજમેન્ટ-ક્રેડિટર કંપની કોર્ટ પાસેથી રાહત મેળવવા હકદાર બનશે-આથી પ્રાથમિક ડિક્રી શૂન્ય અથવા બિન-અમલી ન હતી-કંપનીઝ (કોર્ટ) રુલ્સ, ૧૯ *vanity* ૧૯૫૯, રુલ ૯.

કલમ ૪૪૬-લાગુ પડવાની ક્ષમતા-કંપની કોર્ટની સત્તા-કોર્ટે ઠેરવેલ કે: તેની પાસે સક્ષમ કોર્ટની ડિક્રીને શૂન્ય અથવા બિન-અમલી જાહેર કરવાની કોઈ

સત્તા નથી-આથી ડિકીને શૂન્ય જાહેર કરવા માટે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજી ટકવાપાત્ર નથી.

અપીલકર્તાએ એક કંપની ("દેવાદાર કંપની") ને અમુક રકમ ધીરી હતી જે દેવાદાર કંપનીના ટાઇટલ ડીફ્સ અપીલકર્તા પાસે જમા કરાવીને સમન્યાયી મોરગેજ દ્વારા સુરક્ષિત કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ ૦૧/૦૩/૧૯૭૯ ના રોજ વાઇનિંગ અપની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી અને વાઇનિંગ અપનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો. અપીલકર્તાએ દેવાના નાણાંની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવા કંપની કોર્ટની મંજૂરી માંગી અને તે ૦૭/૧૨/૧૯૭૯ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવી. ત્યારબાદ, અપીલકર્તાએ લિક્વિડેશનમાં રહેલી દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ દાવો દાખલ કર્યો જેનું પ્રતિનિધિત્વ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે લેખિત નિવેદન (જવાબ) દાખલ કર્યો અને અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવા કારણોસર દાવાનો વિરોધ કર્યો કે દેવાદાર કંપનીની મિલકતો સામેનું હિત કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ નોંધાયેલ ન હોવાથી તે શૂન્ય હતું. જોકે, ૨૮/૦૫/૧૯૮૨ ના રોજ, કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાની તરફેણમાં પ્રાથમિક ડિકી પસાર કરવામાં આવી. સદર ડિકી સામે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી. જોકે, ૨૧/૦૩/૧૯૮૩ ના રોજ, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે વસૂલાતના દાવામાં દાખલ કરેલા પોતાના લેખિત નિવેદનમાં દર્શાવ્યા મુજબની રાહતો માટે કંપની કોર્ટ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી.

અપીલકર્તાએ એવા કારણોસર અરજીનો વિરોધ કર્યો કે કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલી ડિક્રી અંતિમ બની ગઈ છે અને રેસ જ્યુડિકેટા (પૂર્વ-નિર્ણિત ન્યાય) તરીકે કામ કરે છે. કંપની જજે આ પ્રશ્ન શંકા મુક્ત ન હોવાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરીને મેટરને ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સંદર્ભિત કરી. ડિવિઝન બેંચે ઠેરવ્યું કે દાવામાં પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિક્રી રેસ જ્યુડિકેટા તરીકે કામ કરતી નથી; હિતની બિન-નોંધણીના કારણે તે સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ શૂન્ય હતી અને ડિક્રી શૂન્ય હતી. આથી હાલની અપીલ.

અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કંપની કોર્ટની પૂર્વ પરવાનગીના આધારે દાવામાં પસાર કરાયેલી ડિક્રી સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોવાથી તે અંતિમ બની ગઈ હતી; અને સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ, જે નોંધણી કરાવવી જરૂરી હતી તે દેવાદાર કંપની દ્વારા ઊભું કરાયેલું હિત હતું અને દાવામાં પ્રાથમિક ડિક્રીને દેવાદાર કંપની દ્વારા ઊભું કરાયેલું હિત કદી શકાય નહીં, તેથી કોર્ટની ડિક્રીને કલમ ૧૨૫ લાગુ પડતી નથી. બીજી તરફ સામાવાળા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે દેવાદાર કંપની દ્વારા તેની મિલકતો પર ઊભું કરાયેલું હિત કલમ ૧૨૫ ની ફરજિયાત જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેતા શૂન્ય હોવાથી, ડિવિઝન બેંચે યોગ્ય રીતે જ ઠેરવ્યું હતું કે પ્રાથમિક ડિક્રી પણ લેણદાર અને લિક્વિડેટર સામે શૂન્ય હતી અને લિક્વિડેટરે તેની સામે અપીલ કરી ન હતી તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી અને રેસ જ્યુડિકેટાનો સિદ્ધાંત લાગુ પડતો નથી.

અપીલ મંજૂર કરતાં, આ કોર્ટે

ઠેરવેલ કે: ૧.૧. કંપનીની મિલકતો પર હિત ઊભું કરતો કોર્ટનો હુકમ કે ડિક્રી અને બિન-નોંધાયેલ હિત પર આધારિત મોરગેજના દાવામાં પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિક્રી, જે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ પ્રભાવિત થાય છે, તે બંને વચ્ચે ભેદ પાડવો પડશે. હિત ઊભું કરનાર કરારના અનુસંધાને રકમ વસૂલ કરવાનો હક ડિક્રીની શરતો હેઠળ પણ સદર તારીખ સુધી ઉપલબ્ધ હતો અને ત્યારબાદ "મેટર કરારના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળીને ચુકાદાના ક્ષેત્રમાં આવી ગઈ હતી". કલમ ૧૨૫ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતાનો પ્રશ્ન ડિક્રીની શરતો પર નક્કી કરવાનો રહેશે કે શું મોરગેજ આપનાર દ્વારા ઊભું કરાયેલું બિન-નોંધાયેલ હિત જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું કે સમાપ્ત થઈ ગયું હતું અથવા ડિક્રી દ્વારા ઊભા કરાયેલા વેચાણના હુકમ દ્વારા બદલવામાં આવ્યું હતું; જો ડિક્રીના અર્થઘટન પરથી કોર્ટેને માલૂમ પડે કે બિન-નોંધાયેલ હિત જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું, તો કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે અને જો, બીજી તરફ, ડિક્રી દ્વારા બિન-નોંધાયેલ હિત સમાપ્ત થઈ ગયું હોય, તો સદર કલમ લાગુ થશે નહીં. જજમેન્ટ-ક્રેડિટર તે મુજબ કંપની કોર્ટ પાસેથી રાહત મેળવવા હકદાર બનશે. [૨૨૬-ડી; ૨૬૭-જી]

૧.૨. હાલના કેસમાં હિત ચોક્કસ તારીખ એટલે કે ૨૮/૦૮/૧૯૮૨ સુધી જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ ડિક્રીની રકમની ચુકવણીમાં કસૂર થવાના કિસ્સામાં વેચાણનો હુકમ અમલમાં આવશે. સ્વીકાર્યપણે

૨૮/૦૮/૧૯૮૨ પહેલાં ડિકીની રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી; આથી મેટર કરારના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળીને ચુકાદાના ક્ષેત્રમાં આવી ગઈ છે. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે ૨૧/૦૩/૧૯૮૩ ના રોજ ડિકીને શૂન્ય જાહેર કરવાની માંગ કરતી અરજી દાખલ કરી હતી. તે તારીખ સુધીમાં, ડિકીમાં જે અમલી હતું તે માત્ર એક બિન-નોંધાયેલ હિત ન હતું પરંતુ ડિકીની રકમની વસૂલાત માટે મોરગેજ રાખેલી મિલકતના વેચાણ માટેનો હુકમ હતો. તેથી પ્રાથમિક ડિકીને શૂન્ય અથવા બિન-અમલી કહી શકાય નહીં. [૨૬૮-એ-બી]

જ્યાર્સી બાઈ વિરુદ્ધ ધનસુખ લાલ, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૫) એસસી ૧૦૫૫, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

ઈન રી: ઓવરસીઝ એવિએશન એન્જિનિયરિંગ (જી.બી.) લિમિટેડ, [૧૯૬૩] ૩૩ કમ્પ. કેસીસ ૩૧૫; પ્રાગા ટુલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર ઓફ બેંગાલ એન્જિનિયરિંગ કો. (પી) લિમિટેડ, (૧૯૮૪) ૫૬ કમ્પ. કેસીસ ૨૧૪ અને સૂર્યકાંત નટવરલાલ સુરતી વિરુદ્ધ કમાની બ્રધર્સ લિમિટેડ, (૧૯૮૫) ૫૮ કમ્પ. કેસીસ ૧૨૧, માન્ય રાખવામાં આવેલ.

રાણી સુંદર કુઅર વિરુદ્ધ રાય શામ ક્રિષ્ન, (૧૯૩૪) ઇન્ડિયન અપીલ્સ ૯ (પી.સી.) અને કુસુમ કુમારી વિરુદ્ધ દેવી પ્રસાદ ધનધનિયા, એ.આઈ.આર. (૧૯૩૬) પીસી ૬૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ.

૨. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈઓ કોઈ હાઈકોર્ટ અથવા આ કોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં પેન્ડિંગ હોય તેવી કોઈ પણ કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી. આના પરથી એ ફલિત થાય છે કે જ્યારે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોર્ટની મંજૂરીથી સક્ષમ હકુમત ધરાવતી કોર્ટમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવે અને તે કોર્ટ દ્વારા મોરગેજના આધારે અથવા અન્યથા ડિક્રી પસાર કરવામાં આવે, તો તે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પર બંધનકર્તા રહેશે અને પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (ડી) હેઠળ અગ્રતાના પ્રશ્નો નક્કી કરતી વખતે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સામે પસાર કરાયેલી ડિક્રીથી અસંગત હોય તેવી કોઈ પણ દલીલ ઉઠાવી શકાય નહીં. કલમ ૪૪૬ હેઠળ, કંપની કોર્ટને સક્ષમ કોર્ટની ડિક્રીને શૂન્ય જાહેર કરવાની કોઈ સત્તા આપવામાં આવી નથી – એક એવી અરજ જે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા અરજીમાં કરવામાં આવી છે જેમાંથી હાલની અપીલ ઉદ્ભવે છે – અને તેથી તે હદ સુધી કંપની કોર્ટમાં લિક્વિડેટર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજી ટકવાપાત્ર નથી. [૨૬૪-જી-એચ; ૨૬૫-એ]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: ૧૯૮૬ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૪૩૯૩.

એમ.સી.એ. ૧૯૮૩ ના ૧૧ માં કેરળ હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૯/૦૧/૧૯૮૬ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

હાજર રહેલા પક્ષકારો તરફે હરીશ એન. સાલ્વે, શાંતિ ભૂષણ, સુધીર ચંદ્ર અગ્રવાલ, આર.એફ. નરીમાન, શૈલેન્દ્ર સ્વરૂપ, સુશ્રી બિન્દુ સેક્સેના, સુશ્રી લીના જયોર્જ, કે. રામ કુમાર, સુશ્રી આશા જી. નાયર, સી. બાલાસુબ્રમણ્યમ, વાય. સુબ્બા રાવ, સુશ્રી શાંતિ નારાયણ, દિનેશ માથુર, એસ. ગણેશ, કે.જે. દેસાઈ અને ઈ.એમ.એસ. અનમ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ક્વાદરી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

ક્વાદરી, ન્યાયમૂર્તિ: સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ અપીલ, કેરળ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા ૧૯૮૩ ના એમ.સી.એ. નંબર ૧૧ માં જાન્યુઆરી ૨૯, ૧૯૮૬ ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમ સામે નિર્દિષ્ટ છે. તે કેરળ હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ (જે હવે પછી 'કંપની કોર્ટ' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) સમક્ષ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા ઇન્ડિયન બેંક અને હાલના સામાવાળા નંબર ૨ થી ૫ વિરુદ્ધ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ (ટૂંકમાં 'સદર એક્ટ') ની કલમ ૪૪૬(૨) અને કલમ ૪૬૦(૪) વંચાતા કલમ ૧૨૫ અને કંપનીઝ (કોર્ટ) રુલ્સ, ૧૯૫૯ ના રુલ ૯ હેઠળ દાખલ કરાયેલી અરજી હતી જેમાં એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે લિક્વિડેશનમાં ગયેલી કંપની દ્વારા ઇન્ડિયન બેંકની તરફેણમાં કંપનીની જમીન અને બિલ્ડિંગો સામે ઊભું કરાયેલું હિત, જે કોચીનની પ્રિન્સિપલ સબ-કોર્ટ સમક્ષના ઓ.એસ. ૧૬૯/૮૦ માં પ્લાઈન્ટ શેડ્યૂલ મિલકતો છે, તે શૂન્ય હતું અને એવી પણ વધુમાં અરજ કરવામાં આવી હતી કે સદર દાવામાં પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિક્રી જે હદ સુધી કંપનીની અસ્કયામતો

પર હિત ઊભું કરે છે તે હદ સુધી સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓથી વિપરીત હતી અને તે રીતે ડિક્કી હોલ્ડર સિવાયના લેણદારોના સામાન્ય મંડળનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સામે શૂન્ય અને બિન-અમલી હતી.

અમારી સમક્ષ ઉપસ્થિત થયેલા પ્રશ્નોની યોગ્ય પ્રશંસા માટે આ અપીલને જન્મ આપતી હકીકતોની નોંધ લેવી જરૂરી બનશે. ઇન્ડિયન બેંકે મેસર્સ કેમીન્સ એક્સપોર્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડને અમુક રકમ ધીરી હતી જે દેવાદાર કંપનીના ટાઇટલ ડીઝ્સ બેંક પાસે જમા કરાવીને સમન્યાયી મોરગેજ દ્વારા સુરક્ષિત કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, દેવાદાર કંપની વિરુદ્ધ વાઇબિંગ અપની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી અને માર્ચ ૧, ૧૯૭૯ ના રોજ ૧ code ૯૭૮ ની કંપની પિટિશન નંબર ૧૮ માં વાઇબિંગ અપનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો. બેંકે તેના લેણાં નિકળતા રૂપિયા ૨૯,૫૦,૬૦૯.૫૮ ની રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવા કંપની કોર્ટની મંજૂરી માંગી. કંપની કોર્ટ દ્વારા ૦૭/૧૨/૧૯૭૯ ના રોજ પરવાનગી આપવામાં આવતા, ઇન્ડિયન બેંકે લિક્વિડેશનમાં રહેલી દેવાદાર કંપની, જેનું પ્રતિનિધિત્વ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, તેની સામે કંપનીના ડિરેક્ટરોને યોગ્ય રીતે પક્ષકાર બનાવીને સબઓર્ડિનેટ જજની કોર્ટ, કોચીનમાં સદર દાવો, ઓ.એસ. નંબર ૧૬૯/૮૦ દાખલ કર્યો. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું અને અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી દલીલ કરીને દાવાનો વિરોધ કર્યો કે

કંપનીની મિલકતો સામેનું હિત સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ નોંધાયેલ ન હોવાથી શૂન્ય હતું. ૨૮/૦૫/૧૯૮૨ ના રોજ, સદર દાવામાં કોર્ટ બેંકની તરફેણમાં પ્રાથમિક ડિકી પસાર કરી. સદર ડિકી સામે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી.

જોકે, માર્ચ ૨૧, ૧૯૮૩ ના રોજ, ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે ઉપર દર્શાવેલી રાહતો માટે કંપની કોર્ટ સમક્ષ ૧૯૮૩ ની સી.એમ.એ. નંબર ૧૧ તરીકે એક અરજી દાખલ કરી. બેંકે એવા કારણોસર અરજીનો વિરોધ કર્યો કે કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલી ડિકી અંતિમ બની ગઈ છે અને રેસ જ્યુડિકેટા તરીકે કામ કરે છે. વિદ્વાન કંપની જજે આ પ્રશ્ન શંકા મુક્ત ન હોવાનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરીને કેસને ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સંદર્ભિત કર્યો. જાન્યુઆરી ૨૯, ૧૯૮૬ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા, ડિવિઝન બેંચે ઠેરવ્યું કે દાવામાં પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિકી રેસ જ્યુડિકેટા તરીકે કામ કરતી નથી; હિતની બિન-નોંધણીના કારણે તે સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ શૂન્ય હતું અને તે દલીલ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા સદર રીતે અને અરજીમાં લેણદારોના મંડળ વતી પણ ઉઠાવી શકાય તેમ હતી અને એવું પણ જાહેર કર્યું કે કંપની દ્વારા બેંકની તરફેણમાં કંપનીની જમીન, બિલ્ડિંગો અને મશીનરી સામે ઊભા કરાયેલા હિતના આધારે પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિકી, જે પ્રાથમિક ડિકીમાં દર્શાવવામાં આવી છે, તે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર અને કંપનીના લેણદારો સામે શૂન્ય હતી અને તે કંપનીની અસ્કયામતો સામે અમલીકરણ યોગ્ય ન હતી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી રામ કુમારે દલીલ કરી હતી કે કંપનીની મિલકતના સમન્યાયી મોરગેજના આધારે લિક્વિડેટર દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામતી કંપની વિરુદ્ધ કંપની કોર્ટની પરવાનગીથી બેંક દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાં પસાર થયેલી પ્રાથમિક ડિક્રી સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં ન આવી હોવાથી તે અંતિમ બની ગઈ હતી, અને ડિવિઝન બેંચ ડિક્રીની પાછળ જઈને એવું ઠેરવી શકી ન હોત કે ડિક્રીનો આધાર જે હિત હતું તે રજિસ્ટ્રાર પાસે નોંધાયેલ ન હોવાથી અને શૂન્ય હોવાથી, ડિક્રી પોતે જ શૂન્ય હતી; કે સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ, જે નોંધણી કરાવવી જરૂરી હતી તે કંપની દ્વારા ઊભું કરાયેલું હિત હતું અને દાવામાં પ્રાથમિક ડિક્રીને કંપની દ્વારા ઊભું કરાયેલું હિત કહી શકાય નહીં, તેથી કોર્ટની ડિક્રીને કલમ ૧૨૫ લાગુ પડતી નથી. કોઈ પણ સંજોગોમાં, વિદ્વાન કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી કે લિક્વિડેટર પોતે ડિક્રીમાં પક્ષકાર હોવાથી, તે તેમના પર બંધનકર્તા હતી અને તેમને તેનાથી વિપરીત દલીલ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં. વિરોધ કરનાર સામાવાળા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી ઈ.એમ.એસ. અનમે દલીલ કરી કે કંપની દ્વારા તેની મિલકતો પર ઊભું કરાયેલું હિત કલમ ૧૨૫ ની ફરજિયાત જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેતા શૂન્ય હોવાથી, ડિવિઝન બેંચે યોગ્ય રીતે જ ઠેરવ્યું હતું કે પ્રાથમિક ડિક્રી પણ લેણદારો અને લિક્વિડેટર સામે શૂન્ય હતી અને લિક્વિડેટરે તેની સામે અપીલ કરી ન હતી તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી અને રેસ જ્યુડિકેટાનો સિદ્ધાંત લાગુ પડતો નથી.

આ રજૂઆતો પર, જે પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થાય છે તે છે: બિન-નોંધાયેલ હિતના આધારે પસાર કરાયેલી મોરગેજના દાવામાં પ્રાથમિક ડિકી પર સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ ની શું અસર થાય છે; અને આવા કેસમાં જજમેન્ટ ક્રેડિટર કઈ રાહત મેળવવા હકદાર બનશે? કેમ કે પ્રાથમિક ડિકીને સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ શૂન્ય હોવા તરીકે પડકારવામાં આવી છે, તેથી આપણા હેતુઓ માટે જેટલી સુસંગત છે તેટલી સદર જોગવાઈ અહીં વાંચવી ઉપયોગી થશે.

તે વાંચે છે:

"નોંધણી કરાવવામાં ન આવે તો અમુક હિત લિક્વિડેટર અથવા લેણદારો સામે શૂન્ય ગણાશે.

૧૨૫. (૧) આ ભાગની જોગવાઈઓને આધીન, કંપની દ્વારા ૧ લી એપ્રિલ, ૧૯૧૪ ના રોજ અથવા ત્યાર પછી ઊભું કરાયેલું અને જેને આ કલમ લાગુ પડતી હોય તેવું દરેક હિત, જ્યાં સુધી તેના દ્વારા કંપનીની મિલકત અથવા ઉપક્રમ પર કોઈ સુરક્ષા પ્રદાન કરવામાં આવતી હોય ત્યાં સુધી, લિક્વિડેટર અને કંપનીના કોઈ પણ લેણદાર સામે શૂન્ય રહેશે, સિવાય કે સદર હિતની નિર્ધારિત વિગતો, તે દસ્તાવેજ સાથે, જો કોઈ હોય તો, જેના દ્વારા હિત ઊભું કરવામાં આવ્યું છે અથવા સાબિત થયું છે, અથવા નિર્ધારિત રીતે ચકાસવામાં આવેલી તેની નકલ, તેના ઊભા થયાની તારીખ પછીના ત્રીસ દિવસની અંદર આ એક્ટ દ્વારા જરૂરી રીતે નોંધણી માટે રજિસ્ટ્રાર પાસે ફાઈલ કરવામાં આવે:

પરંતુક એવો છે કે રજિસ્ટ્રાર સદર ત્રીસ દિવસની મુદત પૂરી થયા પછીના આગામી ત્રીસ દિવસની અંદર ઉપરોક્ત વિગતો અને દસ્તાવેજ અથવા નકલ ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે, જો કંપની રજિસ્ટ્રારને સંતુષ્ટ કરે કે તે મુદતની અંદર વિગતો અને દસ્તાવેજ અથવા નકલ ફાઇલ ન કરવા માટે તેની પાસે પૂરતું કારણ હતું, તો શિક્ષૂલ X માં નિર્દિષ્ટ ફીની રકમ કરતાં દસ ગણાથી વધુ ન હોય તેટલી વધારાની ફીની ચુકવણી પર જે રજિસ્ટ્રાર નક્કી કરે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માં કશું જ હિત દ્વારા સુરક્ષિત કરાયેલા નાણાંની ચુકવણી માટેના કોઈ કરાર અથવા જવાબદારીને પ્રતિકૂળ અસર કરશે નહીં.

(૩) જ્યારે કોઈ હિત આ કલમ હેઠળ શૂન્ય બને છે, ત્યારે તેના દ્વારા સુરક્ષિત કરાયેલા નાણાં તાત્કાલિક ચૂકવવાપાત્ર બનશે.

(૪) આ કલમ નીચેના હિતોને લાગુ પડે છે:

(એ) ડિબેન્યર્સના કોઈ પણ ઇશ્યૂને સુરક્ષિત કરવાના હેતુ માટેનું હિત;
(બી) કંપનીની ન મંગાવેલી શેર મૂડી પરનું હિત; (સી) કોઈ પણ સ્થાવર મિલકત પરનું હિત, પછી ભલે તે ગમે ત્યાં આવેલી હોય, અથવા તેમાં રહેલું કોઈ હિત; (ડી) કંપનીના કોઈ પણ બુક ડેટ્સ પરનું હિત; (ઈ) કંપનીની કોઈ પણ જંગમ મિલકત પરનું હિત, જે પ્લેજ (ગિરો) ન હોય; (એફ) સ્ટોક-ઇન-ટ્રેડ સહિત કંપનીના ઉપક્રમ અથવા કોઈ પણ મિલકત પરનું ફ્લોટિંગ હિત; (જી) મંગાવેલા પરંતુ ચૂકવાયેલા ન હોય તેવા કોલ્સ પરનું હિત; (એચ) જહાજ પર

અથવા જહાજના કોઈ શેર પરનું હિત; (જે) ગુડવિલ પર, પેટન્ટ પર અથવા પેટન્ટ હેઠળના લાઇસન્સ પર, ટ્રેડ માર્ક પર, અથવા કોપીરાઇટ પર અથવા કોપીરાઇટ હેઠળના લાઇસન્સ પરનું હિત.

પેટા-કલમો (૫) થી (૮) *** **

પેટા-કલમ (૧) ના સ્પષ્ટ વાંચનથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જો કોઈ કંપની ૧ લી એપ્રિલ, ૧૯૧૪ પછી તેની મિલકતો પર પેટા-કલમ (૪) માં ગણાવેલા પ્રકારનું હિત ઊભું કરે છે, અને સદર હિતને તે દસ્તાવેજ સાથે, જેના દ્વારા હિત ઊભું કરવામાં આવ્યું છે, કંપનીઓના રજિસ્ટ્રાર પાસે ત્રીસ દિવસની અંદર નોંધણી કરાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો તે લિક્વિડેટર અને કંપનીના કોઈ પણ લેણદાર સામે શૂન્ય રહેશે. આ, જોકે, એક્ટના ભાગ-V ની જોગવાઈઓને આધીન છે. પરંતુ રજિસ્ટ્રારને નિર્દિષ્ટ વધારાની ફીની ચુકવણી પર, ત્રીસ દિવસની મર્યાદાની મુદતમાં ઢીલ આપવા માટે સક્ષમ બનાવે છે, જો તેઓ સંતુષ્ટ થાય કે નિર્દિષ્ટ મુદતની અંદર વિગતો અને દસ્તાવેજ અથવા તેની નકલ ફાઇલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું. પેટા-કલમો (૨) અને (૩) હિત દ્વારા સુરક્ષિત કરાયેલા નાણાંની ચુકવણી સાથે સંબંધિત છે. પેટા-કલમ (૨) જોગવાઈ કરે છે કે પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈ હિત દ્વારા સુરક્ષિત કરાયેલા નાણાંની ચુકવણી માટેના કરાર કે જવાબદારીને પ્રતિકૂળ અસર કરશે નહીં અને પેટા-કલમ (૩) કહે છે કે જ્યારે કોઈ હિત સદર કલમ હેઠળ શૂન્ય બની જાય છે, ત્યારે સુરક્ષિત કરાયેલા નાણાં તાત્કાલિક ચૂકવવાપાત્ર બનશે. જોકે એક્ટના ભાગ-V હેઠળ

હિતની બિન-નોંધણીના પરિણામે, કંપનીના લિક્વિડેશનના કિસ્સામાં લેણદાર કંપનીની મિલકતો સામે સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે હિતનો અમલ કરવા માટે સક્ષમ ન હોઈ શકે કારણ કે હિત લિક્વિડેટર અને લેણદાર સામે શૂન્ય બની જાય છે, તેમ છતાં તે અન્ય બિન-સુરક્ષિત લેણદારોની સમકક્ષ કંપની પાસેથી દેવું વસૂલ કરવા માટે હકદાર રહેશે. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે કલમ ૧૨૫ કંપની દ્વારા ૧ લી એપ્રિલ, ૧૯૧૪ ના રોજ અથવા ત્યાર પછી ઊભા કરાયેલા દરેક હિતને લાગુ પડે છે. પરંતુ જ્યાં હિત કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા હોય અથવા કોર્ટના હુકમ કે ડિક્રી દ્વારા ઊભું કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં કલમ ૧૨૫ લાગુ પડતી નથી.

ઈન રી: ઓવરસીઝ એપિએશન એન્જિનિયરિંગ (જી.બી.) લિમિટેડ, (૧૯૬૩) ૩૩ કંપની કેસીસ ૩૧૫ માં, કોર્ટ ઓફ અપીલે અન્ય બાબતોની સાથે ઠેરવ્યું કે ઇંગ્લિશ કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૮૫ (જે માત્ર કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૫ ની સમકક્ષ જ નથી પરંતુ શરતોમાં પણ સમાન છે) હેઠળ બિન-નોંધાયેલ હિતને અમલમાં મૂકતો કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ કંપનીના વાઈબિંગ અપ પર તેના લિક્વિડેટર સામે શૂન્ય ન હતો.

પ્રાગા ટુલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર ઓફ ધ બેંગાલ એન્જિનિયરિંગ કો. (પી) લિમિટેડ, (૧૯૮૪) ૫૬ કંપની કેસીસ ૨૧૪ માં, પ્રાગા ટુલ્સ કંપની દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવામાં બેંગાલ એન્જિનિયરિંગ કંપની સામે નાણાંની ચુકવણી માટે સંમતિ ડિક્રી પસાર કરવામાં આવી હતી. ડિક્રીમાં અન્ય બાબતોની સાથે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ડિક્રીની રકમની ચુકવણી

ન થવાના કિસ્સામાં, પ્રાગા ટુલ્સ કંપની ડિકીની બજવણી કરવા માટે હકદાર બનશે અને ડિકીની બજવણીના કિસ્સામાં, બેંગાલ એન્જિનિયરિંગ કંપની દ્વારા કોર્ટના અગાઉના હુકમ હેઠળ રજિસ્ટ્રાર પાસે રૂપિયા ૫૩,૦૦૦ ની હદ સુધી રજૂ કરવામાં આવેલી જામીનગીરી ડિકી માટે જામીનગીરી તરીકે ચાલુ રહેશે. તે ડિકી નોંધાયેલ ન હતી. ત્યારબાદ, બેંગાલ એન્જિનિયરિંગ કંપની લિક્વિડેશનમાં ગઈ અને તેની તમામ અસ્કયામતો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા વેચી દેવામાં આવી. પ્રાગા ટુલ્સ કંપનીએ રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ ની હદ સુધી સુરક્ષિત લેણદાર હોવાનો દાવો કરતી અરજી કરી. કલકત્તા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠેરવ્યું કે કેમ કે હિત કોર્ટના હુકમ દ્વારા ઊભું કરવામાં આવ્યું હતું, તેથી તેને કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ નોંધણીની જરૂર રહેશે નહીં અને પ્રાગા ટુલ્સ કંપનીને રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ ની હદ સુધી સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે ગણવી જોઈએ અને તે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પાસેથી રકમ વસૂલ કરવા હકદાર હતી. અમે કલકત્તા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સ્થાપિત સિદ્ધાંતને માન્ય રાખીએ છીએ. અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે કંપનીની મિલકતો પર હિત ઊભું કરતો કોર્ટનો હુકમ કે ડિકી અને બિન-નોંધાયેલ હિત પર આધારિત મોરગેજના દાવામાં પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિકી જે સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ પ્રભાવિત થાય છે, તે બંને વચ્ચે ભેદ પાડવો પડશે. અમે આ પાસા પર હમણાં જ ધ્યાન દોરીશું.

હવે, અહીં એક્ટની કલમ ૪૪૬ વાંચવી જરૂરી બનશે. તે પેઝિંગ અથવા આગામી સમયમાં થનારા દાવાઓ અને અન્ય કાર્યવાહી પર વાઈલિંગ અપના હુકમની અસર સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૪૪૬ નીચેની શરતોમાં છે:

"વાઈલિંગ અપના હુકમ પર દાવાઓ સ્થગિત કરવા.

૪૪૬. (૧) જ્યારે વાઈલિંગ અપનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે કોર્ટની પરવાનગી વિના અને કોર્ટ જે શરતો લાદે તેને આધીન રહ્યા સિવાય, કંપની વિરુદ્ધ કોઈ દાવો કે અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં, અથવા જો વાઈલિંગ અપના હુકમની તારીખે પેઝિંગ હોય તો તેને આગળ ચલાવવામાં આવશે નહીં.

(૨) જે કોર્ટ કંપનીનું વાઈલિંગ અપ કરી રહી છે તે, તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં ગમે તે હોવા છતાં, નીચેનાને સ્વીકારવાની અથવા તેનો નિકાલ કરવાની હકુમત ધરાવશે—

(એ) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધનો કોઈ પણ દાવો કે કાર્યવાહી;
(બી) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલો કોઈ પણ દાવો (ભારતમાં તેની કોઈ પણ શાખાઓ દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધના દાવાઓ સહિત); (સી) કલમ ૩૯૧ હેઠળ કંપની દ્વારા અથવા તેના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી કોઈ પણ અરજી; (ડી) અગ્રતાનો કોઈ પણ પ્રશ્ન અથવા અન્ય કોઈ

પણ પ્રશ્ન, પછી ભલે તે કાયદાનો હોય કે હકીકતનો, જે કંપનીના વાઈનિંગ અપ દરમિયાન સંબંધિત હોય અથવા ઉદ્ભવતો હોય;

પછી ભલે આવો દાવો કે કાર્યવાહી કંપનીના વાઈનિંગ અપના હુકમ પહેલાં અથવા પછી, અથવા કંપનીઝ (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૦ ના પ્રારંભ પહેલાં અથવા પછી સંસ્થિત કરવામાં આવી હોય, અથવા સંસ્થિત કરવામાં આવે, અથવા આવો દાવો કે પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યો હોય કે ઉદ્ભવે અથવા આવી અરજી કરવામાં આવી હોય કે કરવામાં આવે.

(૩) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધનો કોઈ પણ દાવો કે કાર્યવાહી જે કોર્ટમાં કંપનીના વાઈનિંગ અપની કાર્યવાહી ચાલી રહી છે તે સિવાયની કોઈ પણ કોર્ટમાં પેનિંગ હોય, તો તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં ગમે તે હોવા છતાં, તે કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરી શકાય છે અને તેના દ્વારા તેનો નિકાલ કરી શકાય છે.

(૪) પેટા-કલમ (૧) કે પેટા-કલમ (૩) માં કશું જ સુપ્રિમ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં પેનિંગ હોય તેવી કોઈ પણ કાર્યવાહીને લાગુ પડશે નહીં."

ઉપર ઉદ્ધૃત કરાયેલી જોગવાઈઓના અવલોકનથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યારે કોઈ કંપનીના સંબંધમાં વાઈનિંગ અપનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરને પ્રોવિઝનલ લિક્વિડેટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં

આવ્યા હોય, ત્યારે વાઈનિંગ અપનો હુકમ પસાર કરનાર કોર્ટને નીચેનામાંથી કોઈ પણ માર્ગ અપનાવવાની સત્તા છે:

(૧) વાઈનિંગ અપની તારીખે પેનિંગ હોય તેવા દાવા કે કાનૂની કાર્યવાહી કંપની વિરુદ્ધ સંસ્થિત કરવા અથવા ચાલુ રાખવા માટે કોઈ પણ વ્યક્તિને પરવાનગી આપવી, જે શરતો સદર કોર્ટ લાદે તેને આધીન રહેશે; (૨) સ્વીકારવા અથવા નિકાલ કરવા- (એ) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધનો કોઈ પણ દાવો કે કાર્યવાહી; (બી) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલો કોઈ પણ દાવો; ભારતમાં તેની કોઈ પણ શાખાઓ દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધના દાવાઓ સહિત; (સી) કલમ ૩૮૧ હેઠળ કંપની દ્વારા અથવા તેના સંબંધમાં કરવામાં આવેલી કોઈ પણ અરજી; અને (ડી) અગ્રતાનો કોઈ પણ પ્રશ્ન અથવા અન્ય કોઈ પણ પ્રશ્ન ભલે તે કાયદાનો હોય કે હકીકતનો જે કંપનીના વાઈનિંગ અપ દરમિયાન સંબંધિત હોય અથવા ઉદ્ભવતો હોય; અને (૩) કંપની દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધનો કોઈ પણ દાવો કે કાર્યવાહી જે કોઈ કોર્ટમાં પેનિંગ હોય (જેમાં કંપનીના વાઈનિંગ અપની કાર્યવાહી ચાલી રહી છે તે સિવાયની) તેને પોતાની પાસે ટ્રાન્સફર કરવી અને તેનો નિકાલ કરવો.

એ નોંધવામાં આવી શકે છે કે આ જોગવાઈઓ કોઈ હાઈકોર્ટ અથવા સુપ્રિમ કોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં પેનિંગ હોય તેવી કોઈ પણ કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી. આના પરથી એ ફલિત થાય છે કે જ્યારે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોર્ટની મંજૂરીથી સક્ષમ હકુમત ધરાવતી કોર્ટમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવે અને તે કોર્ટ

દ્વારા મોરગેજના આધારે અથવા અન્યથા ડિકી પસાર કરવામાં આવે, તો તે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર પર બંધનકર્તા રહેશે અને પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (ડી) હેઠળ અગ્રતાના પ્રશ્નો નક્કી કરતી વખતે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સામે પસાર કરાયેલી ડિકીથી અસંગત હોય તેવી કોઈ પણ દલીલ ઉઠાવી શકાય નહીં. અમે એ સ્પષ્ટ કરવા ઇચ્છીએ છીએ કે કલમ ૪૪૬ હેઠળ, કંપની કોર્ટને સક્ષમ કોર્ટની ડિકીને શૂન્ય જાહેર કરવાની કોઈ સત્તા આપવામાં આવી નથી – એક એવી અરજ જે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા અરજીમાં કરવામાં આવી છે જેમાંથી હાલની અપીલ ઉદ્ભવે છે – તેથી તે હદ સુધી કંપની કોર્ટમાં લિક્વિડેટર દ્વારા દાખલ કરાયેલી અરજી ટકવાપાત્ર નથી.

પ્રશ્ન, જોકે, એ રહે છે કે ૨૮/૦૫/૧૯૮૨ ના રોજ ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર સામે કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિકીની શું અસર થાય છે. પ્રાથમિક ડિકીનો મહત્વનો ભાગ અહીં વાંચવો ઉપયોગી થશે:

"એવો હુકમ અને ડિકી કરવામાં આવે છે કે પ્રાથમિક ડિકી પસાર કરવામાં આવે છે અને વાદી પ્રતિવાદીઓ પાસેથી રૂપિયા ૨૯,૫૦,૬૦૫.૫૯ ની રકમ દાવાની તારીખથી વસૂલાત સુધી ૧૪% ના વ્યાજ સાથે વસૂલ કરવા હકદાર છે અને વાદી દાવાના ખર્ચ માટે પણ હકદાર છે અને પ્રતિવાદીઓ ૧ થી ૩ કોર્ટમાં ૨૮/૦૮/૧૯૮૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ઉપરોક્ત રકમ અને દાવાનો ખર્ચ જમા કરાવશે અને રકમની ચુકવણી પર સમન્યાયી મોરગેજ ડિસ્ચાર્જ થઈ જશે અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વાદી પાસે જમા કરાવાયેલા અને વાદી દ્વારા કોર્ટમાં રજૂ

કરાયેલા ટાઈટલના દસ્તાવેજો પ્રતિવાદીઓને સોંપવામાં આવશે અને ઉપરોક્ત મુજબ ચુકવણી કરવામાં કસૂર થવાના કિસ્સામાં, વાદી પ્લાઈન્ટ શેડ્યૂલ મિલકતના વેચાણ માટે અંતિમ ડિક્રી પસાર કરવા માટે કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે અને આવા વેચાણ દ્વારા વસૂલ કરાયેલા નાણાં ડિક્રી હેઠળ મળવાપાત્ર રકમની ચુકવણીમાં ઉપયોગમાં લેવાશે, અને બાકીની રકમ, જો કોઈ હોય તો, પ્રથમ પ્રતિવાદીને ચૂકવવામાં આવશે અને જો પ્લાઈન્ટ શેડ્યૂલ મિલકતના વેચાણ દ્વારા વસૂલ કરાયેલા નાણાં ડિક્રીના દેવાની સંપૂર્ણ ચુકવણી માટે અપૂરતા હોય, તો વાદી બાકીની રકમ માટે પ્રતિવાદીઓ ૨ થી ૫ સામે વ્યક્તિગત ડિક્રી માટે અરજી કરવા સ્વતંત્ર રહેશે અને પ્રતિવાદીઓ અત્યાર સુધી થયેલો ખર્ચ ભોગવશે."

ડિક્રીના ઉપર ઉદ્ઘૃત કરાયેલા અંશમાંથી કોર્ટના નીચેના નિર્દેશોની નોંધ લઈ શકાય:

(૧) કે અપીલકર્તા (તેમાં વાદી) સામાવાળા પાસેથી (તેમાં પ્રતિવાદીઓ જેમાં ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામતી કંપનીનો સમાવેશ થાય છે) રૂપિયા ૨૯,૫૦,૬૦૫.૫૯ ની રકમ વ્યાજ અને દાવાના ખર્ચ સાથે વસૂલ કરવા હકદાર બન્યા; (૨) સામાવાળાને ઓગસ્ટ ૨૮, ૧૯૮૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં સદર રકમ જમા કરાવવાની સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી; (૩) જો રકમ જમા કરાવવામાં આવે, તો સમન્યાયી મોરગેજ ડિસ્ચાર્જ થઈ જશે અને સામાવાળા દ્વારા અપીલકર્તા-બેંક પાસે જમા કરાવાયેલા ટાઈટલના દસ્તાવેજો

તેમને સોંપવામાં આવશે; (૪) રકમની ચુકવણીમાં કસૂર થવાના કિસ્સામાં, અપીલકર્તા કંપનીની મિલકતના વેચાણ માટે અને ડિક્રીની રકમ વસૂલ કરવા માટે અંતિમ ડિક્રી પસાર કરવા કોર્ટમાં અરજી કરવા અધિકૃત હતા; અને (૫) વેચાણની કાર્યવાહી ડિક્રી થયેલી રકમ કરતાં ઓછી હોવાના કિસ્સામાં, ન વસૂલ થયેલી રકમની વસૂલાત માટે તેમાંના પ્રતિવાદીઓ ૨ થી ૫ સામે વ્યક્તિગત ડિક્રી પણ પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે લેખિત નિવેદનમાં એવી દલીલ કરી હોવા છતાં કે કંપનીની મિલકત પર ઊભું કરાયેલું હિત સદર એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ શૂન્ય હતું, કોર્ટ દ્વારા ઉપરોક્ત પ્રાથમિક ડિક્રી પસાર કરવામાં આવી હતી. પરંતુ એવું બની શકે કે સુનાવણી વખતે તે દલીલ રજૂ કરવામાં ન આવી હોય. જોકે, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી જે સ્પષ્ટ છે તે એ છે કે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા સદર પ્રાથમિક ડિક્રી સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અને પ્રાથમિક ડિક્રીએ અંતિમ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે.

ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી એ ફલિત થાય છે કે ડિક્રીની રકમ જમા કરાવવાનો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ પામતી કંપની સહિતના સામાવાળાનો હક ઓગસ્ટ ૨૮, ૧૯૮૨ સુધી ઉપલબ્ધ હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, હિત ઊભું કરનાર કરારના અનુસંધાને રકમ વસૂલ કરવાનો હક, ડિક્રીની શરતો હેઠળ પણ સદર તારીખ સુધી ઉપલબ્ધ હતો અને ત્યારબાદ 'મેટર કરારના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળીને ચુકાદાના ક્ષેત્રમાં આવી ગઈ હતી'.

રાણી સુંદર કુઅર વિરુદ્ધ રાય શામ કિષ્ન, (૧૯૩૪) ઇન્ડિયન અપીલ્સ પી. ૯ (પી.સી.) માં, લોર્ડ ડેવીએ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"તેમના લોર્ડશિપ્સ માને છે કે ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ (હવે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની સંબંધિત જોગવાઈઓ) ની યોજના અને હેતુ એ હતો કે એકવાર અને બધા માટે સામાન્ય હિસાબ લેવો જોઈએ, અને એક નિશ્ચિત દિવસે મળવાપાત્ર મુદ્દલ, વ્યાજ અને ખર્ચ માટે ડિકીમાં કુલ રકમ દર્શાવવી જોઈએ, અને તે દિવસ પૂરો થયા પછી, જો મિલકત છોડાવવામાં ન આવે, તો મેટર કરારના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળીને ચુકાદાના ક્ષેત્રમાં આવી જવી જોઈએ અને મોરગેજ રાખનારના હકો ત્યાર પછી તેના બોન્ડની સામગ્રી પર નહીં, પરંતુ ડિકીના નિર્દેશો પર આધારિત રહેશે."

તે સિદ્ધાંતને પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા કુસુમ કુમારી વિરુદ્ધ દેબી પ્રોસાદ ધનધનિયા અને અન્ય, (૧૯૩૬) પી.સી. ૬૩ માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં ૧૮૭૨ ના રેગ્યુલેશન ૬ હેઠળ વ્યાજ આપવાનો પ્રશ્ન વિચારણા હેઠળ આવ્યો હતો. રેગ્યુલેશન ૬ માં જોગવાઈ હતી, "કોઈ પણ લોન કે દેવા પર ડિકી કરાયેલું કુલ વ્યાજ ક્યારેય મુદ્દલ રકમના ચોથા ભાગથી વધુ રહેશે નહીં, જો મુદત એક વર્ષથી વધુ ન હોય, અને અન્ય કોઈ પણ કિસ્સામાં મૂળ દેવા કે લોનના મુદ્દલ કરતાં વધુ રહેશે નહીં". ટ્રાયલ કોર્ટે મોરગેજ પર આધારિત દાવામાં ડિકીની તારીખથી તેની વસૂલાત સુધી વાર્ષિક છ ટકાના વ્યાજ સાથે ડિકી આપી હતી. આ પ્રકારે ડિકી કરાયેલી વ્યાજની રકમ સદર રેગ્યુલેશન હેઠળ નિર્ધારિત

મર્યાદા કરતાં વધી ગઈ હતી. પ્રિવી કાઉન્સિલે અવલોકન કર્યું છે કે એકવાર ડિકી પસાર થઈ ગયા પછી, અમલીકરણના વિષય તરીકે લોન કે દેવું અસ્તિત્વમાં રહેતું નથી; તે વાસ્તવમાં ડિકીમાં વિલીન થઈ ગયું હતું અને ડિકી પર વ્યાજની મંજૂરી એ લોન કે દેવા પર વધારાના વ્યાજની મંજૂરી ન હતી. આ જ સિદ્ધાંત આ કોર્ટ દ્વારા જ્યાર્સી બાઈ વિરુદ્ધ ધનસુખ લાલ, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૫) એસસી ૧૦૫૫ માં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું, "એ પણ વિવાદિત હોઈ શકે નહીં કે મોરગેજ પ્રાથમિક ડિકીમાં વિલીન થઈ જાય છે અને પક્ષકારોના હકો ત્યાર પછી સદર ડિકી દ્વારા સંચાલિત થાય છે".

સૂર્યકાંત નટવરલાલ સુરતી અને અન્ય વિરુદ્ધ કમાની બ્રધર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, [૧૯ keepsake ૧૯૮૫] ૫૮ કંપની કેસીસ ૧૨૧ માં, કંપનીએ એમ્પ્લોઇઝ ગ્રેયુઇટી ફંડના ટ્રસ્ટીઓની તરફેણમાં મોરગેજ હેઠળ હિત ઊભું કર્યું હતું. લેણદારો ડિસેમ્બર ૩, ૧૯૭૭ ની પ્રાથમિક ડિકી દ્વારા કંપનીની મિલકત પર સુરક્ષિત રકમ મેળવવા હકદાર બન્યા હતા; કોર્ટે મિલકત છોડાવવા માટે ડિસેમ્બર ૮, ૧૯૮૮ ની તારીખ નક્કી કરી અને હુકમ કર્યો કે તે તારીખ સુધીમાં મળવાપાત્ર રકમની ચુકવણીમાં કસૂર થવાના કિસ્સામાં, મિલકત જાહેર હરાજી દ્વારા વેચવામાં આવશે. ફેબ્રુઆરી ૧૬, ૧૯૭૮ ના રોજ કરવામાં આવેલી અરજી પર, ઓગસ્ટ ૩, ૧૯૭૯ ના હુકમ દ્વારા કંપનીનું વાઇનિંગ અપ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. ડિકી થયેલી રકમની ચુકવણીમાં કસૂર થયો હોવાથી, મોરગેજ રાખનારાઓએ જુલાઈ ૧૦, ૧૯૮૧ ની અરજી દ્વારા ઓફિશિયલ

લિક્વિડેટર સામે ડિકીની બજવાણી કરવા માટે કલમ ૪૪૬ હેઠળ કોર્ટની મંજૂરી માંગી. ત્રણ કોન્ટ્રિબ્યુટરીઓએ એવા કારણોસર આગળની કોઈ પણ કાર્યવાહી કરવા સામે મનાઈહુકમ માંગ્યો કે કંપની દ્વારા ઊભું કરાયેલું હિત કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૫ હેઠળ નોંધાયેલ ન હતું, તેથી મોરગેજ રાખનારાઓને માત્ર બિન-સુરક્ષિત લેણદાર તરીકે જ ગણવા જોઈએ. તેમની અરજી વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. અપીલ પર, બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ વતી બોલતા જસ્ટિસ ભરૂચાએ (તેઓ જે તે સમયે હતા) અન્ય બાબતોની સાથે એવો સિદ્ધાંત સ્થાપિત કર્યો કે કલમ ૧૨૫ ની લાગુ પડવાની ક્ષમતાનો પ્રશ્ન ડિકીની શરતો પર નક્કી કરવાનો રહેશે કે શું મોરગેજ આપનાર દ્વારા ઊભું કરાયેલું બિન-નોંધાયેલ હિત જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું કે સમાપ્ત થઈ ગયું હતું અથવા ડિકી દ્વારા ઊભા કરાયેલા વેચાણના હુકમ દ્વારા બદલવામાં આવ્યું હતું; જો ડિકીના અર્થઘટન પરથી કોર્ટને માલૂમ પડે કે બિન-નોંધાયેલ હિત જીવંત રાખવામાં આવ્યું હતું, તો કલમ ૧૨૫ ની જોગવાઈઓ લાગુ થશે અને જો, બીજી તરફ, ડિકી દ્વારા બિન-નોંધાયેલ હિત સમાપ્ત થઈ ગયું હોય, તો સદર કલમ લાગુ થશે નહીં. અમે તે સિદ્ધાંત સાથે આદરપૂર્વક સહમત છીએ. અમે ઠરાવીએ છીએ કે જજમેન્ટ કેડિટર તે મુજબ કંપની કોર્ટ પાસેથી રાહત મેળવવા હકદાર બનશે.

આ કેસની હકીકતો પર પાછા ફરતા, ડિકીના અર્થઘટન પર અમે અગાઉથી જ ઠેરવ્યું છે કે હિત ઓગસ્ટ ૨૮, ૧૯૮૨ સુધી જીવંત રાખવામાં

આવ્યું હતું અને ત્યાર પછી ડિકીની રકમની ચુકવણીમાં કસૂર થવાના કિસ્સામાં વેચાણનો હુકમ અમલમાં આવશે. આ કેસમાં, સ્વીકાર્યપાણે ઓગસ્ટ ૨૮, ૧૯૮૨ પહેલાં ડિકીની રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી, આથી મેટર કરારના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળીને ચુકાદાના ક્ષેત્રમાં આવી ગઈ હતી. ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરે માર્ચ ૨૧, ૧૯૮૩ ના રોજ ડિકીને શૂન્ય જાહેર કરવાની માંગ કરતી અરજી દાખલ કરી હતી. તે તારીખ સુધીમાં ડિકીમાં જે અમલી હતું તે માત્ર એક બિન-નોંધાયેલ હિત ન હતું પરંતુ ડિકીની રકમની વસૂલાત માટે મોરગેજ રાખેલી મિલકતના વેચાણ માટેનો હુકમ હતો. તેથી પ્રાથમિક ડિકીને શૂન્ય અને બિન-અમલી કહી શકાય નહીં.

ઉપરોક્ત કારણોસર અમે ઠરાવીએ છીએ કે ડિવિઝન બેંચે એવું ન ઠેરવવું જોઈતું હતું કે સક્ષમ કોર્ટ દ્વારા મે ૨૫, ૧૯૮૦ ના રોજ પસાર કરાયેલી પ્રાથમિક ડિકી શૂન્ય અને બિન-અમલી હતી અને તદનુસાર અમે ખર્ચ સાથે અપીલ મંજૂર કરીને જાન્યુઆરી ૨૯, ૧૯૮૬ ના અપીલ હેઠળના હુકમને સેટ અસાઈડ કરીએ છીએ.

અપીલ મંજૂર કરી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.